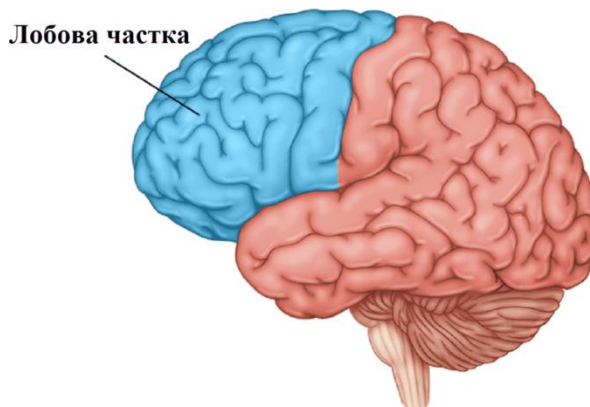

Конспект лекції 4. Нейропсихологічний аналіз вищих психічних функцій при локальних ураженнях мозку

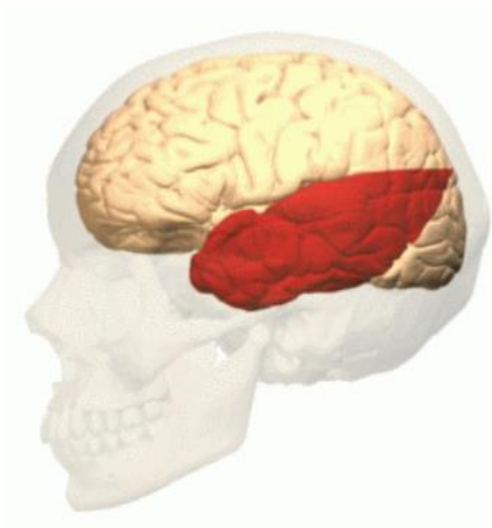
1. Функціональна несформованість лобних відділів мозку

Лобні відділи мозку відповідають за регуляцію психічної діяльності, планування, контроль і мотивацію. Функціональна несформованість лобних долей часто призводить до порушень у плануванні, організації дій, самоконтролі та соціальній поведінці. Такі діти можуть проявляти імпульсивність, дефіцит уваги, порушення саморегуляції та труднощі з виконанням комплексних завдань.

2. Функціональна несформованість лівої скроневої області

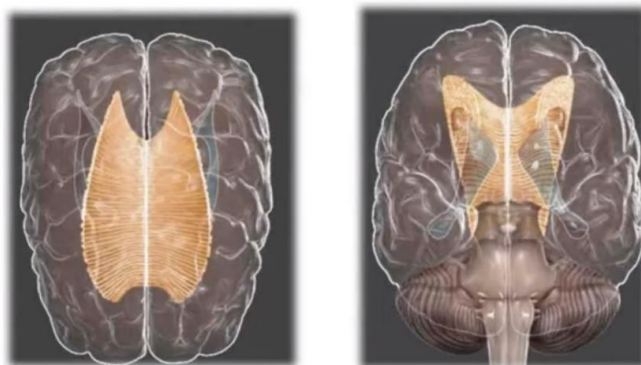
Ліва скронева область є важливою для мовлення, особливо для розуміння мови (зона Верніке). Несформованість цієї ділянки може викликати труднощі з розумінням мовлення, фонематичним аналізом, а також із засвоєнням нових слів і граматичних конструкцій.

3. Функціональна несформованість мозолистого тіла

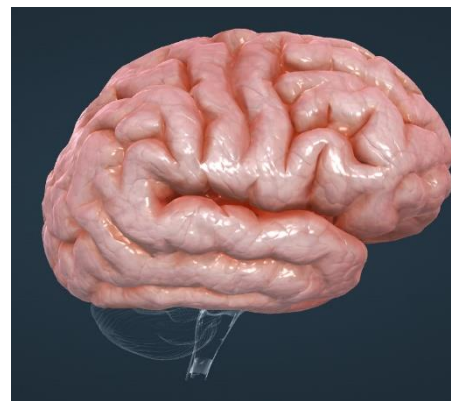
Мозолисте тіло забезпечує взаємодію між лівою та правою півкулями мозку. Його функціональна несформованість може призвести до порушень в інтеграції інформації, що надходить з обох півкуль. Це може виявлятися в труднощах координації рухів, асиметрії у виконанні завдань різними руками, а також у порушеннях спільної роботи когнітивних процесів.

МОЗОЛИСТЕ ТІЛО

4. Функціональна несформованість правої півкулі

Права півкуля відповідає за просторове сприйняття, емоційний стан, а також за аналіз невербальної інформації. Її несформованість може призвести до труднощів у сприйнятті просторових відносин, зниження емоційної чутливості, труднощів у розумінні жестів, міміки та невербальної комунікації.

5. Функціональна дефіцитарність базальних ядер мозку

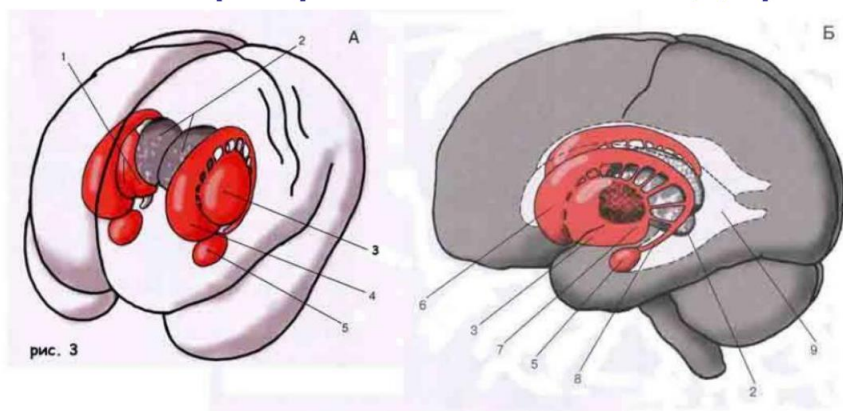

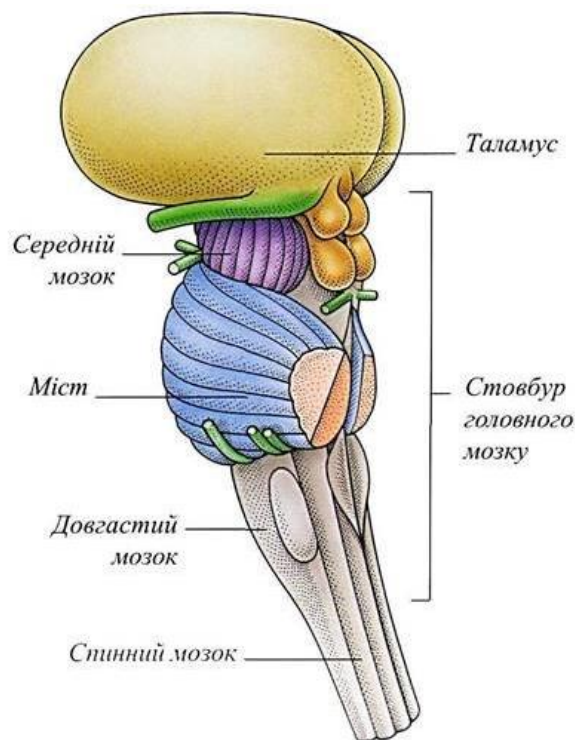
рис. 3
1 - біла куля; 2 - таламус; 3 - лушпина; 4 - хвостате ядро;
5 - мигдалевидне тіло; 6 - головка хвостатого ядра; 7 - субталамічне ядро; 8 - хвіст хвостатого ядра; 9 - бічний шлуночок.

Базальні ядра мозку беруть участь у регуляції рухової активності та координації, а також відіграють роль у мотиваційній сфері.

Функціональна дефіцитарність цих структур може викликати порушення моторики, зниження здатності до навчання новим рухам, проблеми з дрібною моторикою та загальну затримку розвитку.

6. Функціональна дефіцитарність стовбурових утворень мозку – дисгенетичний синдром

Стовбурові утворення мозку забезпечують базові життєві функції, такі як регуляція дихання, серцевої діяльності, а також беруть участь у підтриманні тону кори. Дисгенетичний синдром – це порушення розвитку стовбурових структур, яке може призвести до загальних проблем із тонусом, увагою, регуляцією сну та інших життєво важливих функцій.

7. Нейропсихологічний підхід до аналізу варіантів психічного розвитку, що первинно обумовлений соматичним дизонтогенезом

Соматичний дизонтогенез – це порушення розвитку нервової системи, яке викликане органічними змінами. Нейропсихологічний підхід передбачає аналіз, які саме функції постраждали, які механізми компенсаторного розвитку можуть бути задіяні, і як побудувати корекційну роботу для поліпшення адаптації людини.

Нейропсихологічний підхід до аналізу психічного розвитку, що обумовлений соматичним дизонтогенезом, фокусується на вивченні того, як органічні пошкодження або недорозвиток мозку впливають на вищі психічні функції дитини. Цей підхід охоплює такі аспекти:

1. Аналіз причин і механізмів порушень:

- **Первинний дефект** – це порушення в розвитку або функціонуванні певної структури мозку. Наприклад, пошкодження лобних долей може призвести до труднощів у регулюванні поведінки та плануванні дій.
- **Вторинний дефект** – це наслідок первинного дефекту, який виникає в результаті порушень зв'язків між різними відділами мозку. Наприклад, порушення у скроневій області може призводити до труднощів у розумінні мовлення, що впливає на загальну когнітивну активність дитини.

2. Диференціація порушень і визначення профілю дитини:

- Психічний розвиток кожної дитини у випадку соматичного дизонтогенезу є унікальним, і нейропсихологічний підхід дозволяє визначити, які саме функціональні системи порушені. Це допомагає скласти індивідуальний профіль розвитку дитини, враховуючи сильні і слабкі сторони функціональних систем мозку.
- Для цього використовуються нейропсихологічні методи діагностики, такі як дослідження пам'яті, уваги, мислення, рухової сфери та мовлення. Наприклад, синдромний аналіз допомагає виділити комплекс симптомів, характерних для певного типу порушень, і зрозуміти, які функціональні системи мозку недостатньо розвинені.

3. Компенсаторний розвиток і корекційна робота:

- Оскільки мозок має пластичність, нейропсихологічний підхід зосереджується на пошуку компенсаторних механізмів для подолання функціональних обмежень. Це може включати залучення інших мозкових структур, які здатні частково виконувати функції пошкоджених зон.
- Корекційна робота будується з урахуванням принципу зон найближчого розвитку Л.С. Виготського, тобто фокусується на

завданнях, які дитина може виконати з мінімальною допомогою дорослого або підказкою. Для дітей з порушеннями розвитку часто використовуються спеціальні корекційні вправи, які спрямовані на розвиток слабких функцій, наприклад, вправи на покращення когнітивної гнучкості, уваги, або роботи з мовним матеріалом.

4. Психологічна підтримка та робота з оточенням:

- Важливим аспектом нейропсихологічного підходу є робота не тільки з дитиною, але й з її родиною. Батьки та вчителі повинні розуміти специфіку порушень, щоб забезпечити найбільш ефективне середовище для навчання і розвитку дитини.
- Психологічна підтримка родини є важливою для подолання труднощів і забезпечення стабільного емоційного середовища. Нейропсихологи також рекомендують залучати батьків у процес корекції, навчаючи їх вправ, які вони можуть виконувати з дитиною вдома.

5. Інтеграція у соціальне середовище:

- Соматичний дизонтогенез може призводити до труднощів у соціальній адаптації дитини. Нейропсихологічна корекція включає підготовку дитини до соціальної взаємодії, розвиток навичок комунікації та поведінки в групі. Наприклад, для дітей із порушеннями функціонування лобних долей можуть використовуватися спеціальні програми, спрямовані на розвиток соціальної чутливості, розпізнавання емоцій, регуляцію емоційних реакцій.

Приклад застосування підходу

Наприклад, дитина з функціональною дефіцитарністю базальних ядер мозку може мати труднощі з координацією та мотивацією. У такому випадку нейропсихологічний аналіз дозволить встановити, які саме моторні та мотиваційні функції порушені, і запропонувати корекційні вправи, спрямовані на покращення моторних навичок, а також на розвиток вміння планувати й здійснювати діяльність. Окрім того, робота з батьками може включати рекомендації щодо створення умов для підвищення мотивації дитини через підтримку і заохочення.